

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФАКУЛТЕТ „ИКОНОМИКА НА ИНФРАСТРУКТУРАТА”
КАТЕДРА „ИКОНОМИКА НА ТУРИЗМА”

Приет с решение на КС на катедра
„Икономика на туризма“
Протокол № 21/04.11.2019 г.

Утвърждавам:

Заместник-ректор
по обучението в ОКС „бакалавър“
и продължаващо обучение
доц. д-р Миланка Славова

ВЪПРОСНИК

ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО СПЕЦИАЛНОСТ „ИКОНОМИКА НА ТУРИЗМА“
ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН „БАКАЛАВЪР“

1. **Съвременни концепции за туризма.** Терминологичен апарат. Фактори и гледни точки за развитие и изследване на туризма. Основни видове и форми на туризма.
2. **Туристическа индустрия.** Нови измерения на туристическата индустрия. Икономическо значение и ефекти от туристическата индустрия. Неикономически аспекти на ролята и значението на туризма.
3. **Туристически продукт и туристическо потребление.** Обща характеристика на туристическия продукт. Специфика и форми на туристическия продукт. Туристически потребности и мотиви, туристическо потребление.
4. **Последици от въздействието на туризма върху околната среда.** Основни екологични проблеми на съвременния туризъм. Краткосрочни и дългосрочни ефекти на въздействието на туризма върху околната среда. Икономически мерки за подобряване на околната среда.
5. **Възникване, същност и съдържание на екотуризма.** Профил на екотуристите. Предпочитани световни екодестинации. Българският пазар за екотуризъм и перспективи за неговото развитие.
6. **Туристическо търсене на природни дадености.** Характеристики на природния туризъм. Проучвания върху характеристиките на природните туристи. Фактори, влияещи на околната среда при взаимодействието ѝ с посетителите.
7. **Обща характеристика на защитените територии.** Световна и европейска мрежа от защитени територии. Национални паркове и природни резервати – PAN Parks. Изграждане на мрежи от екопътеки в Европа и България.
8. **Критерии за класификация на заведенията за пребиваване в света.** Заведения за пребиваване според услугите и специализацията. Заведения за пребиваване според местоположението и периода на експлоатация. Заведения за пребиваване според категорията.

9. **Помещения в заведенията за пребиваване.** Основни блокове в хотела. Видове хотелски стаи. Разположение и функционална връзка между отделните помещения в хотела.
10. **Меню.** Видове меню и цена на ястията. Дизайн и развитие на менюто. Разработване на карта с вина.
11. **Изкуството на сервирането.** Как да удовлетворим клиентите? Стилове на сервиране. Залата на ресторанта. Трудните клиенти.
12. **Понятиен апарат и типологизиране на туристическите места.** Дефиниране и особености на туристическите места. Фактори и детерминанти определящи формирането и функционирането на туристическите места. Типологизиране на туристическите места според различни критерии.
13. **Управление на туристическите дестинации.** Образ на дестинацията. Дестинационен мениджмънт. Устойчиво развитие на дестинациите.
14. **Туристически райони - нормативна уредба.** Класификации на регионите и пазарите. Концепция за туристическото райониране в България. Закон за туризма (от 26.03.2013 г. – чл. 15. (1); чл. 10, 11, 12 и 13 от Глава втора - Държавна политика и органи за управление на туризма. Дейности на областния управител и на общинския съвет. Програмата за развитие на туризма. Дейности на кмета на община и на консултативния съвет по въпросите на туризма).
15. **Маркетингова организация на дестинацията.** Концепции и модели на управление на дестинацията. Административно делене на Република България по области и специфика на туристическото райониране на България. Основна и разширена специализация на туристическите райони.
16. **Събитиен туризъм.** Същност и особености на събитията. Класификация на събитията в туризма. Специални туристически събития.
17. **Тенденции в развитието на събитийния туризъм.** Възникване и развитие на събитията. Развитие на събитийния туризъм през XIX, XX и XXI век. Видове събитиен туризъм
18. **Събитиен мениджмънт.** Специфика в управлението на събитията. Общи изисквания към управлението на събитията. Фази при управлението на събитията.
19. **Роля и значение на събитията.** Въздействия и последици от събитията. Периодичност на събитията. Стимулиране на участието в туристически събития.
20. **Туристическото предприятие – обща характеристика.** Същност и функции на туристическото предприятие. Видове туристически предприятия. Ресурси на туристическото предприятие.
21. **Туристическото предприятие в условията на различни пазарни структури.** Видове пазарни структури – особености в туризма. Монополни структури в туризма. Интегриране и коопериране в туризма – цели, предпоставки, характерни особености, предимства и недостатъци, форми на кооперативни обединения в туризма.
22. **Приходи, разходи и печалба на туристическото предприятие.** Приходи на туристическото предприятие – същност, видове и основни направления за увеличаване на приходите. Разходи на туристическото предприятие – същност, видове и основни направления за намаляване на разходите. Себестойност и рентабилност и печалба на туристическото предприятие.
23. **Ревеню мениджмънт в туристическото предприятие.** Същност, обект и цели на ревеню мениджмънта. Основни показатели в ревеню мениджмънта. Ефекти от прилагане на ревеню мениджмънта в дейността на туристическото предприятие.
24. **Лоялност към бранда.** Видове лоялност. Фактори влияещи върху лоялността

към бранда.

25. **Позициониране на бранда.** Видове позиционни стратегии. Критерии за избор на позиционна стратегия.
26. **Бранд имидж.** Видове и елементи на бранд имиджа. Канали на възприемане на бранд имиджа.
27. **Процес на разработване на бранд.** Видове брандове. Бранд стратегии според етапа на развитие на пазара.
28. **Маркетингово разузнаване и приноса му за развитие на иновациите.** Роля на маркетинговото разузнаване в дейността на компаниите. Видове маркетингово разузнаване.
29. **Позициониране на иновативни продукти на туристическия пазар.** Избор на целеви групи. Канали за позициониране на иновационни продукти.
30. **Продуктово развитие.** Видове продукти в туризма. Продуктови стратегии.
31. **Проучване и сегментиране на пазара на туристически продукти.** Видове маркетингови проучвания в туризма. Програмиране на маркетинговите изследвания.
32. **Туроператорска и агентска дейност.** Същност и съдържание на туроператорската и турагентската дейност. Планиране, организиране и продажба на туристически пътувания с обща цена. Провеждане на организираните туристически пътувания с обща цена.
33. **Формиране на туристически пакети.** Планиране на туристически маршрут. Пряка и непряка организация на туровете. Туристическа обиколка и типове турове.
34. **Транспортно обслужване по сухоземен и воден транспорт.** Транспортно обслужване при напълно придружени турове при автобусните екскурзии. Воден транспорт - круизно обслужване при туристически пътувания. Специфика на круиза.
35. **Транспортно обслужване по въздушния транспорт.** Организация на обслужването с редовни полети на авиокомпаниите. Организация на обслужването с чартърни полети - характеристики, икономически смисъл и заявители на подобни полети. Видове чартърни програми.
36. **Маркетингови изследвания на туристическия пазар.** Характеристика на изследователския процес в маркетинговите изследвания. Видове маркетингови проучвания в туризма.
37. **Комуникационна политика.** Характеристика на комуникационната политика. Елементи на комуникационната политика.
38. **Сегментиране на целевия туристически пазар.** Сегментиране в туризма. Избор на целеви сегменти в туризма.
39. **Дистрибуционна политика.** Характеристика на дистрибуционната политика. Основни звена в дистрибуционния канал в туризма.
40. **Аз-концепцията: какви сме... и какви можем да бъдем.** Природа на „аз-а“ и самооценката като личностна характеристика. Измерения на Аз-концепцията. Връзка на Аз-концепцията с туристическата мотивация.
41. **Културна интеракция.** Междуобществен културен контакт. Културният шок от междуобществените контакти. Контакт, сблъсък и приспособяване към новите култури в туристическите дестинации.
42. **Туристическият модел на XXI век.** Поведенчески модели в туризма. Промяна в ценностите на туристите. Постмодерният туризъм и информационните технологии.

43. **Тенденции в развитието на туристическото поведение.** Доминиращи модели на туристическо поведение. Предпочитания на туристите в условията на глобализация. Измерения на бъдещото туристическо поведение.
44. **Еволюция на теоретичната мисъл за спа и уелнес туризма.** Ретроспекции в развитието на спа и уелнес туризма. Концепции за спа и уелнес туризма. Уелнес движението.

или

Управлението на човешките ресурси в контекста на съвременния туризъм. Същност и характерни особености на управлението на човешки ресурси в туризма. Модели и цели на управлението на човешки ресурси в туризма. Основни области в управлението на човешки ресурси в туризма.

45. **Същност и особености на спа и уелнес туризма.** Понятиен и терминологичен апарат на спа и уелнес туризма. Роля и значение на спа и уелнес туризма. Иновации и тенденции в спа и уелнес туризма

или

Етапи в управлението на човешките ресурси в туризма. Планиране на човешките ресурси – същност, цели и методи. Набиране, подбор и ориентация на човешките ресурси – същност, методи и ефективност. Оценка на човешките ресурси – същност, подходи, методи и потенциални проблеми.

46. **Здравен и медицински туризъм.** Дефиниране на понятията здравен, медицински, спа туризъм, уелнес туризъм и медицински уелнес. Търсене и предлагане на спа и уелнес продукти и услуги. Маркетингови тенденции в спа и уелнес туризма.

или

Управление на кариерата на човешките ресурси в туризма. Същност, цели, планиране и разработване на система за управление на кариерата. Обучение на човешките ресурси в туризма – същност, цели, методи и ефективност на обучението. Екипи и мотивация – същност на работните групи, работа в екипи и мотивация на екипа.

47. **Профил на уелнес потребителите.** Уелнес потребителите и уелнес туристите. Мотивационни характеристики на уелнес туристите. Стратегии за увеличаване на броя на уелнес туристите.

или

Модерен мениджмънт в управлението на човешките ресурси в туризма. Аутсорсинг при управлението на човешките ресурси – същност, видове, дейности и техники за успешен аутсорсинг. Управление на времето – същност, стратегии и бариери. Учене през целия живот – същност, цели и ключови послания на стратегията.

48. **Предлагане на културен туризъм.** Територии, съставни части и прескриптори на предлагането на продукти на културния туризъм. Наследство, автентичност и центрове на културен туризъм. Културният туризъм и местното развитие.

49. **Типове културен туризъм.** Типологии, ориентирани към мотива, предлагането и туроператорите. Културно-туристически форми на пътуване – градски, образователни и тематични пътувания. Събитиен туризъм и други форми на културен туризъм.
50. **Жизнен цикъл на продуктите на културния туризъм.** Силни и слаби страни на културния туризъм. Туризът между културата и природата. Културният туризъм и новите технологии.
51. **Културният туризъм за мир, хармония и развитие.** Съхраняване на културно-историческото наследство. Съхраняване на оригиналните постройки. Повишаване нивото на съзнание и информираност.
52. **Същност на екскурзоводското обслужване.** Туристическият продукт и значението на екскурзоводството. Екскурзоводско обслужване при провеждане на пътуване. Технология на екскурзоводското обслужване.
53. **Персоналът в екскурзоводското обслужване.** Видове екскурзоводи според принадлежността на екскурзовода към субекта в туризма. Видове екскурзоводи според вида на туристическата дейност. Видове екскурзоводи според динамиката при провеждане на пътуване.
54. **Организация на екскурзоводското обслужване.** Взаимодействие на екскурзовода с организатори на туристически пътувания. Взаимодействие с доставчици на туристически услуги. Взаимодействие с бюрата за туристическа информация и с браншови организации на екскурзоводите.
55. **Теми и беседи в екскурзоводското обслужване.** Теми и беседи при градски тематични екскурзии и при градски обзорни екскурзии. Теми и беседи при специализирани екскурзии – при посещение на свещени сгради, при обиколки на музеи, при посещение на археологически зони. Теми и беседи при екскурзии, свързани с ландшафта.
56. **Същност на проектната дейност в туризма.** Основни дефиниции и роля на успешното управление на проекти. Структура и организация на проектите. Заинтересовани страни, стратегия и успех на проектната дейност.

или

Външно оформление на туристическите обекти. Функции на екстериорния дизайн в туризма. Фасадата и прилежащите ѝ елементи. Околно пространство и местоположение.

57. **Планиране на проектната дейност в туризма.** Предварително планиране на проектите. Планиране на времето на проектите и подходи за планиране на проектите. Разходи и ползи от планиране на проектите.

или

Вътрешно оформление на туристическите обекти. Единство на дизайнерското решение. Композиционни елементи. Цветови спектър и осветление.

58. **Управление на проектната дейност в туризма.** Лидерство и управление на проекти. Преодоляване на проблемни ситуации в проектната дейност. Контрол на дейностите.

или

Въздействие на естетизацията на туристическата среда върху потребителите.
Особености на новото потребителско поведение. Области на преживяването.
Особености на въздействието на естетизацията.

59. **Финансово осигуряване на проектната дейност.** Източници и методи на проектно финансиране. Структурни инструменти на Европейския съюз. Оперативни програми за проектно финансиране в България за програмния период 2014 – 2020 г.

или

Механизъм на въздействие на естетизацията на туристическата среда.
Опростен модел на процеса на потребителския избор. Етапност в процеса на решение за покупка на туристическия продукт. Механизми на въздействие на материалната среда върху туристите.

Основна литература:

1. Великова, Е., *Естетизация на туристическата среда*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2010.
2. Великова, Е., Димитрова, С., *Управление на събитията в туризма*, Издателство „Авангард Прима“, С., 2016.
3. Великова, Е., Св. Калейчев, *Основи на туризма*, Издателство „Авангард Прима“, С., 2016.
4. Великова, Е., *Теоретико-методологически въпроси на уелнес туризма*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2011.
5. Великова, Е., М. Янева, Св. Калейчев, *Междunaроден туризъм – теория и практика*, Издателство „Авангард Прима“, С., 2016.
6. Дацева, С. и колектив, *Хотелиерство (организиране, обслужване и функциониране на хотела)*, Издателство „Дионис“, София, 2007.
7. Димитров, Преслав, *Иновации и иновационно мислене в туризма*, Авангард Прима, 2012.
8. Купър, Бр. и колектив, *Ресторантът – организиране и управление*, Издателство „Дионис“, София, 2012.
9. Нешков, М., В. Казанджиева, *Икономика на туристическата фирма*, Нов Български Университет, София, 2007.
10. Нешков, М., Св. Ракаджийска и колектив, *Въведение в туризма*, УИ „Икономически университет – Варна“, Варна, 2007.
11. Никова, Донка, *Иновации и иновационна дейност*, изд.УНСС
12. Панджерова, А., *Икономика на туризма*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2017.
13. Панджерова, А., *Управление на човешките ресурси в туризма*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2017.
14. Парушева, Т., *Културният туризъм: алтернатива за глобализация*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2009.
15. Парушева, Т., *Социална психология и туристическо поведение*, Второ допълнено и преработено издание, Издателство „Авангард Прима“, София, 2009.

16. Пенчева, А., *Управление на проекти в туризма*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2012.
17. Портарска, В., Управление на туристическите райони, Авангард Прима, 2018.
18. Рафаилова, Г., *Маркетинг в туризма – съвременни концепции, техники и практики*, УИ „Икономически университет – Варна“, Варна, 2010.
19. Рибов, М. и колектив, *Туристически дестинации*, Издателство „Тракия-М“, София, 2008.
20. Тончева, Т., *Природоползване в туризма*, УИ „Стопанство“, София, 2009.
21. Цонев, Н. *Маркетинг в туризма*, Издателство УНСС, 2013 г.
22. Янева, М., *Екскурзоводско обслужване*, Четвърто допълнено издание, Издателство „Авангард Прима“, София, 2016.
23. Янева, М. и колектив, *Хармонизиране качеството на продукта на туристическите агенции в България с европейските добри практики*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2011.
24. Янева, М. и кол., “Идентифициране имиджа на туристическа дестинация България, създаден от туроператори и туристически агенти на европейския туристически пазар”, УИ „Стопанство“, София, 2013.

Допълнителна литература:

1. Балева, Велина, *Продуктът-маркетингови стратегии и политики*, 2007
2. Великов, В., *Междудонароден туризъм*, Издателство „Матком“, София, 2009.
3. Великова, Е., *Стратегически алианси в туризма*, Издателство „Авангард Прима“, С., 2012.
4. Великова, Е., Ст. Дунчева, И. Маринов, М. Бохорова, *Проучване на европейските практики в естетизирането на туристическите обекти*, Издателски комплекс – УНСС, С., 2014.
5. Великова, Е., Рибов, М. и кол., *Съвременни тенденции в развитието на туризма*, Издателство „Тракия-М“, С., 2016.
6. Великова, Е., *Дизайн и мода в туризма*, УИ „Стопанство“, София, 2008.
7. Димитров, Преслав, *Иновационна активност на интелектуалния капитал в туризма*, Авангард Прима, 2013.
8. Желев, С., Г. Младенова, *Маркетинг*, УИ „Стопанство“, София, 2012.
9. Жечев, В., Д. Стоилов. *Туристическо природоползване и екологичен туризъм*, Благоевград, 1999.
10. Нешков, М., Св. Ракаджийска и колектив, *Въведение в туризма*, УИ „Икономически университет – Варна“, Варна, 2007.
11. Парушева, Т., *Влияние на глобализацията върху поведението на туристите*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2010.
12. Парушева, Т., *География и политика на културния туризъм*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2016.
13. Парушева, Т., *Глобализация в туризма*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2010.
14. Парушева, Т., *Глобални промени в хотелиерската индустрия*, сп. „Икономически алтернативи“, Издание на УНСС, София, бр. 3, 2010, с. 53-62.
15. Парушева, Т., *Културният туризъм в глобалния свят: проблеми и перспективи*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2016.
16. Пенчева, А., *Управление на проекти – теоретико-методологически проблеми*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2011.

17. Славейков, П., К. Найденов, *Икономика на туризма*, УИ „СУ Климент Охридски“, София, 2009.
18. Тадаръков, Д. и колектив, *Основи на туризма – част 1*, УИ „Стопанство“, София, 2007.
19. Тадаръков, Д. и колектив, *Основи на туризма – част 2*, УИ „Стопанство“, София, 2007.
20. Тадаръков, Д. и колектив, *Основи на туризма – част 3*, УИ „Стопанство“, София, 2008.
21. Тадаръков, Д. и колектив, *Основи на туризма – част 4*, УИ „Стопанство“, София, 2011.
22. Тончева, Т., *Влияние на биоразнообразието върху развитието на туризма*, С., Издателство „Авангард Прима“, 2014 г.
23. Тончева, Т., *Влияние на водните и горските екосистеми върху развитието на туризма*, С., Издателство „Авангард Прима“, 2013 г.
24. Тончева, Т., *Въздействие на екологичните промени върху туризма в различни географски райони*, С., Издателство „Авангард Прима“, 2013 г.
25. Харизанова, М. И кол., *Управление на човешките ресурси – инвестиция в бъдещето*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2006.
26. Цонев, Н., *Маркетинг на туристическите дестинации*, Авангард Прима, 2014.
27. Цонев, Н. Маркетингово разпознаване, УНСС, 2015.
28. Янева, М., *Екскурзоводът - индикатор на туристическото пътуване*, Издателство „Авангард Прима“, София, 2007.
29. Янева, М., *Планиране на туристически маршрути*, Издателство „Авангард Прима“, София 2008.
30. Янева, М. и кол., Наука и общество, годишник научни трудове на БКОНК, Авторска част: „*Състояние и развитие на туроператорската и турагентската дейност във водещи европейски рецептивни дестинации преки конкуренти на българския пазар*”, Авангард Прима, С., 2014, с. 94-155 .
31. Янева, М., *Приложни аспекти на управленското консултиране в туроператорския бизнес*, Авангард Прима, 2016.

София, 04.11.2019 г.

Ръководител катедра

„Икономика на туризма“:

(доц. д-р Николай Цонев)